

De onrust groeit

Naar aanleiding van de brand groeit de onrust in de Oosterpoort. Milieufederatie en Wijkraad eisen dat de gemeente harder gaat optreden tegen het chemische bedrijf. Ze benadrukken herhaaldelijk dat het bedrijf beschikt over een achterhaalde Hinderwetvergunning. De Wijkraad wil dat het bedrijf van de huidige plek weggaat en de Milieufederatie wil dat de gemeente meer druk op het bedrijf uitoefent om een nieuwe Hinderwetvergunning aan te vragen.

Voorzitter van de Wijkraad Paul Arends zegt vlak na de brand: 'Het lijkt ons nuttig om eens goed uit te zoeken of de gemeente in geval van calamiteiten wel over voldoende mogelijkheden beschikt om zelf te onderzoeken wat er precies aan de hand is, of dat men uitsluitend afhankelijk is van wat het bedrijf aan informatie wenst te verstrekken. Volgens ons beschikt de gemeente niet over apparatuur om alles te kunnen meten wat er zoal bij AAgrunol ontsnapt.'

Bewoner Feiko Groen en brandweerofficier Wil Wester bevestigen de woorden van Arends. Groen: 'Na al onze klachten kwam er wel iemand van de Hinderwet. Die man stak zijn vinger omhoog en zei dan 'jullie kunnen geen stankoverlast hebben, want de wind staat de

andere kant op'. In de jaren vijftig en zestig had de gemeente geen meetapparatuur, ze wisten niks van chemie en konden de overtredingen niet meten. In 1974 liet nota bene AAgrunol zelf een snuffelwagen hier naar toe komen om bepaalde stoffen te meten. Je raadt het al: alles werd door hen in orde bevonden'.

In de kinderschoenen

Brandweerofficier en chemicus Wester herinnert het zich ook nog: 'Bij de afdeling Hinderwet van de gemeente konden ze weinig doen. Toen ik daar in 1973 op bezoek ging, zaten er twee mensen op een zolderkamertje onhandig in het Hinderwethandboek te rommelen. Zij hadden de kennis niet en de provincie ook niet. Je kunt het de overheid ook niet kwalijk nemen, het was toen zo. De milieuwetgeving stond nog in de kinderschoenen'

Burgemeester en wethouders van Groningen doen inmiddels hun best de wegen voor verplaatsing van het bedrijf te onderzoeken. Ze polsen het ministerie van Economische Zaken en dat van Volkhuysvesting en Milieu (Vomil) met het verzoek of zij een bijdrage willen leveren aan de verplaatsing van het bedrijf. Beide ministeries houden de hand op de knip.

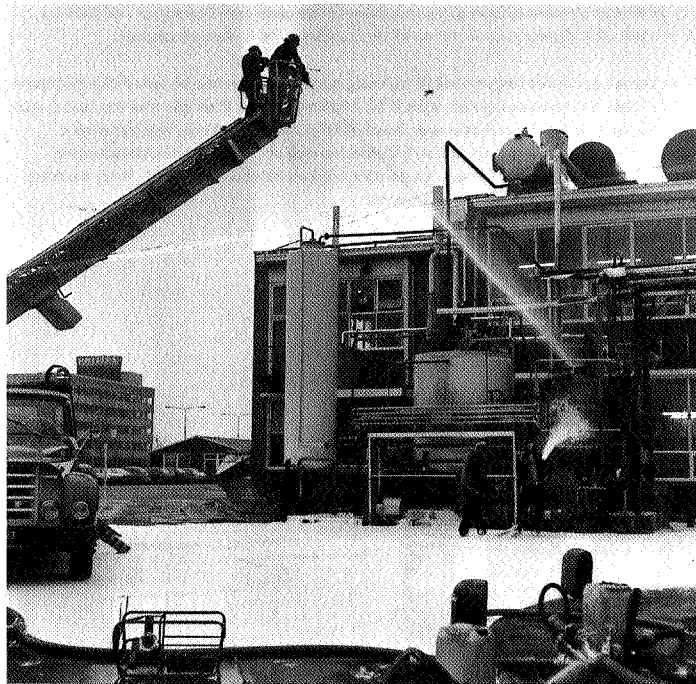
In april 1978 vindt opnieuw een ongeluk plaats in het bedrijf. Mensen in de Oosterpoort klagen over hoofdpijn, stank, irritatie aan de luchtwegen en sommigen moeten overgeven. AAgrunol wordt overtreding van de Hinderwet ten laste gelegd en de zaak komt voor de rechter. Volgens AAgrunol is de brand te wijten aan een menselijke fout. De rechter veroordeelt het bedrijf tot een boete van 1500 gulden.

Brandweer weigert

Versillende aanmaningen aan het adres van AAgrunol om de brandveiligheid te verbeteren halen niets uit. 'We hebben er keer op keer wat van gezegd', zegt de toenmalige brandweerofficier Wester. 'Maar de onveiligheid bleef.'

Uiteindelijk schrijven zes brandweerofficieren op 12 juni 1978 een brief aan hun brandweercommandant J. Bijl: 'De officieren van de gemeentelijke brandweer van Groningen die bij toerbeurt zijn belast met de functie van Officier van Dienst, rapporteren hun commandant het volgende:

Het is ons onlangs bekend geworden dat de door de brandweer geëiste brandveiligheidsvoorschriften bij het chemisch bedrijf AAgrunol, zoals genoemd in de bijlage, op korte termijn niet gerealiseerd zullen worden. Met name de regelingen en voorzieningen betreffende bluswater, brandmelding, opslag, het voorhanden hebben van informatie en het onmiddellijk aanwezig zijn van bedrijfsdeskundigen zijn een absolute noodzaak voor het redelijk veilig kunnen uitoefenen van de repressieve brandweertaak. Gezien de aard van de momenteel aanwezige grondstoffen en produkten en de omstandigheden waaronder in voorkomend geval thans bij dit bedrijf moet worden opgetreden, is de genoemde groep officieren van mening dat in verband met de veiligheid de inzet van brandweerpersoneel bij dit bedrijf

Brandweer in actie tijdens één van de vele branden op het AAgrunol-terrein (15 januari 1975)

niet verantwoord is. Tenslotte zijn wij van mening dat het gehele brandweerpersoneel zo spoedig mogelijk van onze zienswijze in kennis moet worden gesteld.'

De brief is ondertekend door de officieren H. Tiesinga, W.J. Wester, D. Walters, H. Bleeker, J. Westers en J.A. Ypma.

De brandweermensen schrijven de brief twee weken nadat ze een gesprek met de directie van AAgrunol hadden gehad. In dat gesprek wordt duidelijk dat AAgrunol op korte ter-

mijn niet aan de verbeteringen kan of wil voldoen.

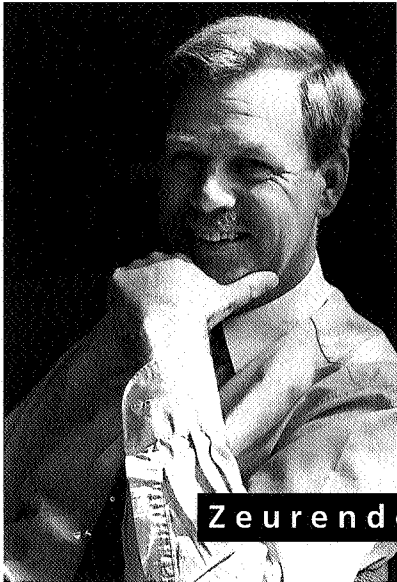
Naar aanleiding van de brief stelt de brandweercommandant een pakket van eisen op waaraan AAgrunol moet voldoen. Hij kondigt aan dat hij zijn manschappen niet bij een brand bij AAgrunol zal inzetten zolang er niet aan die eisen is voldaan.

Een paar jaar eerder had Bijl de kwaliteiten van de brandweer nog geprezen: 'AAgrunol heeft een achttien man sterke brandweer, bovendien zijn er nog acht man in opleiding.

Wil Wester (49) was officier bij de brandweer in de gemeente Groningen van 1973 tot 1987. Hij is chemicus en werkt nu bij de brandweer in de regio Eindhoven.

'Bij de brandweer in Groningen hield ik mij bezig met brandpreventie bij industriële bedrijven. Ik had al heel wat bedrijven gezien, toen ik bij AAgrunol kwam. Ik snapte niks van wat ik daar zag. De opslag, de fabricage, het was er verschrikkelijk rommelig. Veilig was het er niet. Tegen de directie van AAgrunol en bedrijfsleider Verweij zei ik dat ze brandslanghaspels moesten hebben, dat ze het chloor - dat zomaar open en bloot overal stond - beter moesten opslaan. Verweij wilde echter van niks weten.'

Wil Wester

Zeurende brandweerman

'Voordat ik in Groningen werkte was ik verantwoordelijk voor de veiligheid van een proefproject bij Organon in Oss. Organon is net als AAgrunol een dochter van Akzo. Dezelfde Akzo-mensen die in Oss over de veiligheid gingen, gingen ook over de veiligheid van AAgrunol. Die mensen kende ik nog wel en dus vroeg ik ze eens bij AAgru-

nol te gaan kijken. Ze waren het volkomen met mij eens. Maar tot mijn verbazing werd er in Groningen niets gedaan.' 'Ik bracht verschillende bezoeken aan AAgrunol, maar Verweij wilde niets veranderen. Ze waren geloof ik zat van 'dat gezeur van die brandweerman'. Tenmiste, ik las dat Kastermans zei dat ik de veiligheid bij

AAgrunol tot een 'persoonlijk hobbyisme' had gemaakt.

Op een gegeven moment werd onze brandweercCommandant Jeroen Bijl uitgenodigd voor een bezoek aan de directie. 'Ga maar mee', zei Bijl tegen mij. 'Jij bent van de situatie goed op de hoogte.' Ik ging mee, maar dat was niet de bedoeling geweest zo bleek als snel. AAgrunol had graag met Bijl onder vier ogen gesproken om te zeggen dat hij mij wat in toom moest houden.'

'Aangezien de onveiligheid bleef, vond ik het niet meer verantwoord om personeel op het terrein van AAgrunol in te zetten. Toen bleek dat mijn collega's het met mij eens waren heb ik diezelfde avond nog die bewuste brief opgesteld. Alle officieren ondertekenden. Daar was ik toen verbaasd over en nu eigenlijk nog. Het was niet niks! Het was eigenlijk een klein opstandje bij de brandweer. Ook bij de landelijke brandweer heeft die brief veel stof doen opwaaien. De brief was het begin van vele nieuwe ontwikkelingen.'

'Bij AAgrunol intussen veranderde trouwens wel wat. Ze hingen meer blusmaterialen neer. De opslag van chemische stoffen op het terrein werd beter en ze namen een veiligheidsdeskundige in dienst, Ko de Jonge. Ook werd er een aanvalsplan gemaakt en kwam er voor de brandweer een tweede toegangspoort.

Maar eigenlijk was het toen voor iedereen al duidelijk: bij een brand blijft er acuut gevaar. En er was ook sprake van een chronisch gevaar: er was voortdurend stofuitstoot, er werd zelfs stof in de huizen gevonden. Het werd steeds duidelijker, zelfs met de meest veilige voorschriften: AAgrunol past niet meer in de woonwijk.'

'AAgrunol had een eigen bedrijfsbrandweer. Die waren goed opgeleid. Branden werden ook altijd aan ons gemeld, dat was verplicht. Maar het was soms zo dat Verweij dacht:

'Dat kunnen we zelf wel even blussen'. Dan werden wij pas na een half uur of drie kwartier ingelicht.'

'Het hoofd Hinderwet bij de gemeente, toen nog Jan Stellema, had een brief nodig van de Inspectie van de Volksgezondheid. De gemeente kon alleen snel wat doen als de Inspectie zou zeggen dat AAgrunol onduidelijk was. Het heeft heel lang geduurd voordat Klouwen dat zei. Pas toen het TNO-rapport kant en klaar op tafel lag. Toen zei Klouwen dat de AAgrunol in de Oosterpoort niet meer verantwoord was. Klouwen wist natuurlijk al eerder dat AAgrunol gevaarlijk

was, maar hij durfde dat niet te zeggen. Hij wilde bewijzen hebben en met dat TNO-rapport in de hand was hij zeker van zijn zaak.'

'Na de verplaatsing van AAgrunol bleek het terrein erg vervuild te zijn. Velen wisten dat al, ik ook. Ook bij de gemeente was het bekend. AAgrunol had een opslagplaats aan het Lage der A. Ik denk, zo midden jaren zestig is dat geheel uitgebrand. Collega's die daar hadden geblust waren helemaal geel geworden van een onbekende stof. Het duurde dagen voordat ze weer schoon waren. Na die brand bouwde AAgrunol nieuw aan het Winschoterdiep. Ze zaten eerst in

dat pakhuis wat er nog staat, Albino. Het brandafval van het Lage der A is gebruikt voor het dempen van sloten op het terrein.'

'Ik weet nog dat we heel wat moeite moesten doen om het bedrijf een bluswateropvangreservoir te laten aanschaffen. Ze moesten het hebben en wilden niet. Het kwam er uiteindelijk toch. Jaren later was die verschrikkelijke brand bij Sandoz in Basel, waar al het verontreinigde bluswater de Rijn in liep. Toen stond in de krant 'AAgrunol had wel zo'n bluswateropvangreservoir; die hadden daaraan gedacht...'

Er is een rechtstreekse lijnverbinding met de gemeentelijke brandweer, de fabriek wordt permanent bewaakt,' aldus Bijl november 1975 in het Nieuwsblad van het Noorden. De gemeentelijke brandweer is volgens hem goed uitgerust voor een chemische ramp. Vier jaar later plaatsen zijn officieren daar dus scherpe kanttekeningen bij. De brandweer kan goed uitgerust zijn, maar als AAgrunol niets doet, dan is het onverantwoord dat collega's daar gaan blussen.

Als een bom

Commandant Bijl gaat met de brief en eisen naar burgemeester H. Buiten. De brief slaat in als een bom, bij het gemeentebestuur en bij de actievoerders. De actievoerders zien een nieuw aangrijpingspunt om het bedrijf tot sluiting te dwingen.

Het gemeentebestuur is verdeeld over AAgrunol. Aan de ene kant staat burgemeester H. Buiten (PvdA) met de wethouders T. Wits (CPN) en B. Barmentloo (PvdA), die de fabriek willen behouden vanwege de werkgelegenheid. Aan de andere staan de wethouders M. van den Berg (PvdA), J. Wallage (PvdA) en W. Wildeboer (PPR) die de fabriek zo snel mogelijk willen sluiten.

Tot nu toe was het steeds zo geweest dat AAgrunol tegen een Hinderwetvergunning in beroep ging. Frustrerend voor de gemeente, want tijdens de juridische procedure kon het bedrijf gewoon doorproduceren. En zo'n procedure kon soms jaren duren. Het naleven van de brandveiligheidsvoorschriften opent een nieuw perspectief. Als het bedrijf die niet naleeft dan kan zij onder politiedwang onmiddellijk gesloten worden. De gemeente dwingt het bedrijf dan ook de brandveiligheidsverordening na te leven.

De brandweer wil dat AAgrunol voldoende brandweerkranen op het fabrieksterrein aanbrengt. Verder moet AAgrunol zorgen voor twee goede toegangswegen, brandalarm verbonden met de gemeentelijke brandweercentrale, aanpassing van de opslagplaatsen en verbetering van het opslagsysteem, speciale blusmiddelen, aanwezigheid van goede informatie over de aanwezige stoffen, deskundigen die de brandweer kunnen bijstaan met blussen en automatische brandblusinstallaties in gebouwen waar de brandweer slecht bij kan of waar extra gevaar aanwezig is.

Chantage

Akzo, de moedermaatschappij van AAgrunol, laat burgemeester en wethouders weten dat zij wel wil voldoen aan de wettelijke (brand)voorschriften, maar dat ze eventuele investeringen wil laten afhangen van de voortzettingmogelijkheden van AAgrunol. Dus: alleen investeren als AAgrunol op die plek mag blijven zitten. En dat staat nu juist ter discussie. De bewoners van de Oosterpoort vinden dat AAgrunol op deze wijze het gemeentebestuur chanteert. De actiegroep 'AAgrunol Levensgevaarlijk', voortgekomen uit de Milieugroep en de Wijkraad, verspreidt zo'n 1600 affiches tegen AAgrunol over de Oosterpoort. Het is één van de eerste in de grote reeks van acties die zullen volgen.

Een week na de brief van de brandweerofficieren blokkeren bewoners van de Oosterpoort het Europaplein. De buurt onderstreept daarmee dat ze wil dat het bedrijf sluit. De ochtend na de blokkade gaat de groep naar het gemeentehuis, om daar hun eisen nog eens kracht bij te zetten. Verder wordt bij de poort van de fabriek in pamfletten de slechte brandvoorziening van

het bedrijf aan de werknemers van het bedrijf uit de de doeken gedaan. 'De eerste mensen die bij brand de klos zijn zijn de mensen die bij AAgrunol werken, daarna de brandweermensen en daarna de bewoners van de Oosterpoort' staat er in het pamflet. 'Begrijpt u dat de Oosterpoorters niet vechten om u uw werk af te nemen, maar voor uw en onze veiligheid?' ■

Oosterpoortbewoners voeren actie voor het stadhuis

Nachtmerries van gehad

Klaas Bieze is gepensioneerd politiemanager en een gifspeurder van het eerste uur. Hij was al op zoek naar gifschandalen in de provincie Groningen, toen het woord milieuverontreiniging nog moest worden uitgevonden.

'Met AAgrunol kreeg ik pas te maken, nadat het bedrijf al verhuisd was. In die tijd maakte ik overal in de provincie foto's van gifbelten. Ik heb bij AAgrunol toen veel foto's gemaakt; van het terrein, in de gebouwen en de loodsen. In het begin eigenlijk illegaal, dan kroop ik gewoon onder het hek door.'

'Op een dag liep ik door die hallen; het was in de winter 's middags tegen een uur of vijf. Het begon al donker te worden en ineens zag ik daar in een hoek een jong meisje. Ik schrok ervan. Het bleek dat ze daar een slaapplek had. Ik dacht dat iedereen wel wist hoe gevaarlijk en giftig het terrein was. Maar zij wist van niks. Ik heb haar verteld dat dit een fabriek van pesticiden was geweest en toen werd ze wit om haar neus. Ik geloof dat ze snel ergens anders is gaan wonen, want ik heb haar niet weer gezien.'

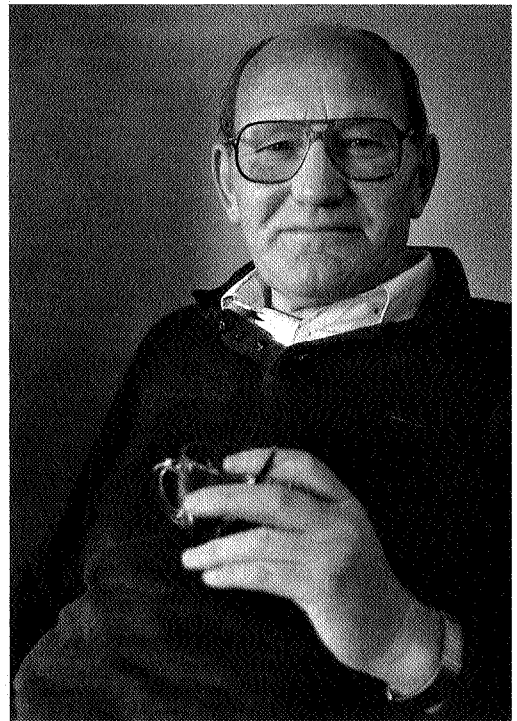
'Later was ik daar met toestemming van provincie en gemeente. Ik heb op verzoek van

Jan en Wout de sloop van de gebouwen gefilmd en gefotografeerd. Dat vond ik een heel vererende opdracht. Ik was bijna elke dag op het terrein en heb de sloop van dichtbij gevolgd. Dat bedrijf, Van Vliet, heeft volgens mij echt klassewerk geleverd. Het slopen ging heel secuur; ze waren zeer zorgvuldig. Er werd heel goed op toegezien dat je je aan de regels voor veiligheid en bescherming hield.'

'Op een keer liep ik om een vrachtauto heen en opeens zak ik in de grond in een put vol met vies water. Ik dacht: Klaas jongen, daar ga je! Ik was als de dood om die troep binnen te krijgen, maar gelukkig kon ik mijn hoofd boven water houden. Hat was ijskoud, midden in de winter. Ze hebben me eruit getrokken en ik kreeg een oud trainingspak van één van die jongens. Toen op een holletje naar huis. Gelukkig heb ik er geen last van gehad, maar mijn camera was helemaal kaduuk. Jan Stellema heeft gezorgd dat ik een nieuwe kreeg, zodat ik mijn opdracht kon afmaken.'

'Ze waren bezig met de afbraak van de schoorsteen van AAgrunol. Die jongens stonden gewoon boven op die rand en bikten de stenen één voor één los. Die pijp mocht niet opgeblazen worden in verband

Klaas Bieze

met gevaarlijke stofwolken. Ze wisten dat ik hoogtevrees had en toen hebben ze net zo lang gezeurd tot ik ook met dat bakje omhoogging om een paar foto's te maken. Boven hebben ze met die bak geschommeld en ik was doodsbang om in die pijp te vallen. Later heb ik daar nog nachtmerries van gehad. Toch hebben we samen ook veel lol gehad tijdens de sloop.'